

активних речовин. Отриманий за участі селекціонованих мікроміцетів біокомпост є перспективним для використання в сільськогосподарському виробництві.

ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНОГО ДОБРИВА НА ЕКОЛОГІЮ ҐРУНТІВ

Дзюбенко О.В.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (м. Переяслав-Хмельницький Київської області)

Одним з найдієвіших засобів підвищення родючості ґрунтів і врожайності сільськогосподарських культур були і залишаються мінеральні добрива. Інтенсивне використання їх наприкінці ХХ ст. супроводжувалося активним механічним обробітком, зрошенням, осушенням, хемогенним і радіогенним забрудненням ґрунтів. Усе це призвело до порушення природних біогеохімічних потоків хімічних елементів зниження біологічної якості сільськогосподарської продукції. На фоні зростаючих темпів агротехногенезу у спеціальній літературі все частіше з'являються повідомлення про негативні зміни властивостей ґрунтів під впливом добрив.

Розвиток сільського господарства на сьогодні неможливий без використання мінеральних добрив, які дозволять підвищити родючість ґрунтів, збільшити врожайність, підвищити якість сільськогосподарської продукції. Саме за рахунок використання мінеральних добрив забезпечується приріст врожаю на 50%. Тому повна відмова від використання мінеральних добрив, що іноді пропонують у якості одного з можливих шляхів розвитку сільського господарства, призведе до катастрофічного скорочення виробництва продовольства. Але недотримання науково обґрунтованих заходів під час застосування добрив, недосконалість способів їх використання може призвести до негативного впливу мінеральних добрив на окремі компоненти біосфери, на стан навколишнього природного середовища та на людину. Забруднення навколишнього середовища при використанні мінеральних добрив відбувається в основному через недосконалість властивостей і хімічного складу добрив та порушення технології виробництва, зберігання та застосування мінеральних добрив.

За класифікацією В. Патики та Н. Макаренка мінеральні добрива залежно від особливостей впливу на агроєкосистему поділяються на:

- ❖ директивної (прямої) дії – негативний вплив на природне середовище спричинений токсичними домішками мінеральних добрив, серед яких найнебезпечнішими є важкі метали, галогени, радіонукліди тощо, які і є безпосередніми забруднювачами (до цієї групи насамперед належать фосфорні добрива);

- ❖ індирективної (непрямої) дії – негативний вплив на природне середовище відбувається внаслідок фізико-хімічних властивостей мінеральних добрив, які в ґрунті проявляють себе як хімічно, фізіологічно, біологічно кислі

(лужні) і певним чином впливають на стан ґрунтового комплексу.

При цьому змінюється реакція ґрунтового розчину, направленість процесів синтезу та розпаду гумусових сполук, активність біохімічних, мікробіологічних та інших процесів. Тим самим, зазначені добрива змінюють рухомість біогенів та токсикантів і можуть активізувати процеси міграції останніх у системах «добриво–ґрунт–рослина», «добриво–ґрунт–природні води». До таких добрив, передусім, належать азотні, які здебільшого є фізіологічно кислими або лужними.

Застосування фосфорних добрив також має значні екологічні наслідки. По-перше, фосфорні добрива призводять до збільшення накопичення фосфору у водних об'єктах, нагромадження якого у водному середовищі в значних кількостях викликає евтрофікацію (заростання) водойм. Калійні добрива забруднюють навколишнє середовище в меншій мірі. Негативний вплив роблять в основному супутні калію аніони: хлорид, сульфат та інші. До шкідливих домішок, що містяться в калійних добривах, можна також віднести хлор, що у великих дозах негативно впливає на врожай картоплі, винограду, тютюну, цитрусових і прядильних культур.

Поряд з основними елементами живлення в мінеральних добривах часто присутні різні домішки в вигляді солей важких металів, органічних сполук, радіоактивних ізотопів, оскільки сировина для одержання добрив (фосфорити, апатити, сирі калійні солі), як правило, вже містить значну кількість домішок – від 10–5 до 5% і більше. З токсичних елементів можуть бути присутні миш'як, кадмій, свинець, фтор, стронцій, які повинні розглядатися як потенційні джерела забруднення навколишнього середовища і враховуватися при внесенні в ґрунт мінеральних добрив. До найбільш небезпечної групи речовин, нагромадження яких призводить до значного погіршення стану навколишнього середовища, відносять ртуть, свинець, кадмій, миш'як і інші важкі метали, які мають особливе екологічне, біологічне і медичне значення. Ґрунтовий покрив не тільки акумулює компоненти забруднень, але і виступає природним буфером, що істотно знижує токсичну дію важких металів і регулює надходження хімічних елементів в рослини і, як наслідок, в організм тварин та людини. На відміну від атмосфери і гідросфери, де спостерігаються процеси періодичного самоочищення від важких металів, ґрунт практично не має такої здатності до самоочищення. Метали, що накопичуються в ґрунтах, виводяться з нього вкрай повільно лише при вилюговуванні, споживанні рослинами, ерозії і дефляції. Важкі метали можуть виступати в ролі провідного екологічного фактора, що визначає спрямованість і характер розвитку агробіоценозів. Масове забруднення ними навколишнього середовища призводить до явно виражених токсикозів рослин, тварин і людини, а тому порівняно легко діагностується.

Отже, використання мінеральних добрив істотно змінює біогеохімічний колообіг речовин, сприяючи включенню біологічно активних елементів у різні типи міграції, які послідовно змінюються (добриво–ґрунт–вода). Для запобігання забрудненню ґрунтів різними елементами, в результаті внесення

добрив, слід використовувати комплекс агротехнічних, агролісомеліоративних та гідротехнічних способів у поєднанні з інтенсифікацією природних механізмів очищення.

МАРКЕТИНГОВА СПРЯМОВАНІСТЬ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Драбчук Т.І.

Сумський національний аграрний університет (м. Суми)

В умовах становлення ринкових відносин однією з найважливіших умов забезпечення ефективного розвитку аграрної сфери є орієнтація виробництва на потреби споживачів. Саме тому особливого значення набуває маркетинг як один з основних напрямів економічної політики держави (на макрорівні) та важлива функція економічної діяльності підприємств (на мікрорівні). Система маркетингу підприємств аграрного сектору має свої відмінності, які визначаються специфікою сільськогосподарського виробництва і особливостями його продукції, що потребує ретельного поглибленого аналізу і обґрунтування механізмів її впровадження.

Ефективна реалізація виробничого потенціалу аграрного сектору можлива при розвитку ринкових організаційно-економічних механізмів взаємодії сільськогосподарських товаровиробників з споживачами, створення цільових маркетингових структур, відновлення в новій якості агропромислової інтеграції.

Дослідження особливостей маркетингу в агропромисловому секторі проводилися багатьма вченими-економістами (Абрамова Г.П., Жигалин М.М., Клочко Л.І., Клюкач В.А., Пакуліна С.П., Розов В.Є., Семенова Є.І., Сьомін А.Н., Соколова І.В., Татарчук Л.Л., Ципкин Ю.А., Чернов Р.Є. та ін.). Однак розвиток ринкової економіки обумовлює необхідність подальшого опрацювання напрямків розвитку агромаркетинга.

Головними факторами, які впливають на розвиток агромаркетингових систем є:

- бажання і потреби споживачів;
- ринкові стратегії сільськогосподарських виробників і фірм агробізнесу;
- сформовані структури ринків окремих продовольчих продуктів;
- національна макроекономічне середовище, в якому діють учасники продовольчої системи;
- світові продовольчі ринки;
- сільськогосподарська наука і технології;
- наука про харчування.

Становлення аграрного ринку країни передбачає дві умови: активізацію підприємницької діяльності сільськогосподарських підприємств та формування динамічної ринкової інфраструктури, при цьому, одне обумовлює інше.